

ГІРСЬКІ ДУМИ.

Другови.

Не бій ся, друже мій, мого терпкого слова!
Воно мене бере на муки, на торттури,
мене раниць найбільш моя глумлива мова
і без чутя наду я в забутє понуре.

Моя душа, як посьмітюшка полохлива:
не знані їй пісні ні полети могуті,
як найде хробачка, уже сидить щаслива,
як сяде під листком, вже не боїть ся тучі.

Ненавиджу її, як ту сліпу кертюцю,
гробарку мовчазну, затворницю підземну,
що сонця не терпить і порпає землю,
що над блакитний день волиє темницю темну.

Моя душа без крил, як вязень зголоднілий,
що бачить ясний день і волю через крати,
злетіла би ген-ген, бодай як яструб сьмілий,
та посьмітюшкою прийде ся їй вмирати.

І жаль мені гіркий, що у лихій годині
для народу мого я крук, що сумно краче;
вже красше-б тихий рай спалити на пустиню,
ніж бути лірником, що коло раю плаче.

Не бій ся, друже мій, я більш тобі прихильний,
ніж мудрагелеви, що ходить в моїй шкірі!
Ти любиш се житє і вірою ти сильний,
а я, мов у багні, застряг в гіркій зневірі...

Пуща.

Не жите то, тільки пуща!
За таке жите спасибіг!
З сеї пущі пташки втікли
і сернюк остатній вибіг.

Лиш вовки старі снують ся
чагарами і лісами
та по темних ночах виють
жалісними голосами.

Пусто скрізь, вони голодні, —
прийде раз такий сновида:
тіло буде в лоні вовка,
а душа на лоні жида...

Похміле.

Я не безбожник з бездорожа!
Я бачу сам і боже в собі:
у мене і подоба божа
і є нас двох в одній особі.

Один відлюдок тихий з ліса,
що з павутиня щастє робить,
а другий син самого біса,
що й проти неба ворохобить.

І кожний з них мені так годить,
так підбадьорює на духу:
душа з похміля не виходить,
раз нектар пє, а раз сивуху...

Глум.

Спочатку жили всі люде,
як попало, як уміли,
знали працю, знали тугу,
але жити всі хотіли.

Споконвіка чорт журив ся,
що лунає сьміх землею,
і придумав ту культуру,
що впиваємо ся нею.

Дав він людям в серце віру,
а у голову науку,
недотепним тужну ліру,
а проворним бука в руку.

Вірять люде, вчать ся люде,
на надіях вік проводять,
по землі і небі гонять,
але щастя не находять.

І падуть житєм розбиті,
раді вмерти, все забути, —
чорт придумав всю культуру,
Бог дітьми велів нам бути!

Понад хмари!

Понад хмари! понад хмари, брате!
Вийди в гори з навісної хати!

На верхах самотних там ще тихо,
не зайшло туди ще людське лихо.

Не витають там весняні чари,
вітер там горою, низом хмари.

Але красші там сніги лискучі,
ніж на долах повінь, град і тучі.

Красша студінь, пустка там сонлива,
ніж весна на долах нещаслива.

Тихий сьвіт там буде твій учитель,
сам ти свій судя і потішитель!

Схід сонця.

Біжить земля назустріч сонцю зрана,
а сонце у хмарках, як в подушках,
проснулось, мов дитиночка румяна,
і вже сьмієть ся в мамі на руках.

Цілюють ся — і втіха йде сьвітами,
про вічне щастє марить, що живе,
гірські верхи немов блищать хрестами
і темна пропасть церквою стає.

Летить орел понад верхи і зруби
та перешукує полонини, —
в гнізді роззявили вірлята дзюби,
потрібно смерті, щоб жили вони...

Серна.

Серна зранена гинула в корчах
і крук голодний на гилі вже кракав, —
як сльози я узрів в її очах,
то й сам упав на землю і заплакав.

Моя сирітко, хто-ж то вбив тебе?
Мовчить серна, конає на мураві,
лопоче крильми лютий крук і жде,
довкола сум, — то смерть іде в темряві.

І круки вже летять в усіх сторін...
Ах, сеж гріхи людей, не чорні круки!
За ними громом гуркотить проклин
на кам'яні серця й кроваві руки...

Половик.

Колом, колом на узбочи
там кружляє половик,
в яр закинув хижі очі
і зник.

Вилетів з яру сумного,
в кігтях пташечка німа,
щез — і вже життя одного
нема.

Дивний божий суд на птаху,
всюди лютий ворог жде — —
і нема життя без жаху
ніде...

Природа.

Природо люта, мачухо лукава,
убійнице ненаситна, кровава,
за що тобі пісні від нас і слава?

Чого принаджуєш ти нас собою
і всіх на смерть затроюєш борбою,
учителько ненависти й розбою?

Тобі пісні сьпівати за всі муки,
за кров, за смерть, за крик розпуки,
подателько злодійської науки?

За ту борбу зажерту від дитини,
за всі затроєні життя хвилини
прийми від мене гордий сьміх і кпини!

Хрест.

І тут у горах хрест! От край проклятий!
Куди не глянеш, Бог на хрест розпнятий!

Знання нема, а скрізь безодня віри
і всюди рабських шибениць без міри.

Землею гомонять пісні воскресні,
а люде ждуть на ласощі небесні.

Споганюють сьвяте лице природи
страшним кінцем Христової пригоди,
самі-ж ідуть чортівськими шляхами,
зьвірюки від колиски аж до ями!

О Христе! глянь: ті Юди і Пилати
від тебе ждуть небесної заплати!

Хрестом Твоїм зацятькують сумління,
а їх серця, як ті хрести, з каменя.

І шибениця в їх домах єсть Богом,
а Ти стоїш, Ісусе, за порогом...

Туга.

Біжить у яр вода,
біжить вода і сріблом ллеть ся,
над нею дівчина сьмієть ся,
роскішна, молода.

Голубко, не втікай!
Скажи мені ту гарну казку
про радощі, дівочу ласку,
скажи про тихий рай!

Ах, казочко моя!
Я чув її, а де, не знаю,
забув і з туги заниваю
і рад би вмерти я.

З водою поплисти
в далекий сьвіт, щоб не тужити,
або тут серденько зложити,
квітками зарости.

Шуміли би ліси,
шуміли би мені діброви
про чари вічної любови
і вічної краси...

Казка.

У скелі сій жила колись царівна,
хороша, як у горах ясний день.

Царівно гарна, я люблю тебе!

Вона любила молодого чуру,
та батько-цар побратись їм не дав.

Царівно мила, я люблю тебе!

Прийшла вона в сі гори сумувати,
а чура жив до старости в тюрмі.

Царівно бідна, я люблю тебе!

А по літах прийшов він під ту скелю
відвідати царівну диких гір.

Царівно вірна, я люблю тебе!

І обняла його царівна щиро,
і вралувались гори і ліси.

Царівно добра, я люблю тебе!

Вона любила милого, як мати,
та він не дужав, бідний, і помер.

Царівно бідна, я люблю тебе!

Вона за ним померла зараз з жалю,
на смерть давонили їй квітки-цвінки.

Моя царівно, я люблю тебе!

Цвітуть білотки на її могилі
і зеленіють навкруги корчі.

Моя царівно, я люблю тебе!

На ній зросли три скелі, як три вежі,
під ними блисла чарівна вода.

Моя царівно, я люблю тебе!

Вода чистенька, як слеза царівни,
вона мені надії додала.

Моя царівно, я люблю тебе!

Шум.

Тут душу шум смерек і пуца гір
колинуть шепотом сумним,
злітають тихі думи висше вір,
і глух над горем навісним
летить за шумом сир лісним.

У тихім шумі тім, що йде лісами,
вечірній, чарівний спокій,
лиш половик десь скрикне над верхами
і стрепенеться повен мрій
жалібний шум, сумний спокій.

І вже приспала чарівна година
мою журбу, як гори шум,
лиш часом жаль заплаче, як дитина,
сполошить сон дрімучих дум,
як половик сей тихий шум.

І вже душа під шум лісів заснула,
 крізь сон лиш часом заквилить,
 що теплі почуття уже забула,
 що мрії будний день вялить,
 а серце спить... а серце спить...

Комар.

Так ясно, так ясно на стежці у борі,
 тремтить ген високо зоря.
 Так тихо, сонливо у синім просторі,
 лиш пісня брешить комаря.

Він чемно, легенько сідає на руку,
 втихає і кров мою ссе — —
 приборкана туга зростає в розпуку
 і люту зневіру несе...

Ніч.

Счорнілі гори небозвід підперли,
 підніжа гір у хмарах застрягли,
 у пающах вогких ліси завмерли
 і сонні мари дебри налягли.

І снить ся горам сторона далека,
 де вічним сном страшні пустині сплять,
 без гір, без вод, кругом смертельна спека —
 ліси стряслись, збудились, знов шумлять...

На сторожі.

Сплять в кошарі вівці на горі,
 а в колибі чорні вівчарі,
 пси лежать довкола огорожі
 на сторожі.

Догоряє ватра, мріє дим,
 віє холодом з ярів твердим...
 Пес піднявся і на житє собаче
 тихо плаче.

Ти чого так гірко затужив,
що свій вік у наймах прослужив?
Виє пес: „Служив і за заслугу
маю ту-гу-у!“

Не сумуй, що в наймах вік провів!
Дбав же ти про вівці й баранів.
Плаче пес: „Шкода на ту опіку
мого ві-ку-у!“

Яр вторує і ліси шумлять,
плаче пес, а вівці тихо сплять
без журби про долю їх старого
вартового...

Підкладу я ще до ватри дров,
най загірю захололу кров. —
Над горою суне біла хмара,
спить кошара...

Сон.

Тихий сон по горах ходить,
за рученьку щастє водить.

І шумлять ліси вже тихше,
сон малі квітки колише.

Спить, мої дзвіночки сині,
дикі рожі в полонині!

Не шумить, ліси зелені,
спати йдять, вітри студені!

Най квіточки сплять здорові,
най їм снять ся сні чудові!

Аж на небі зазорів,
сонце їх малих зогрів.

І зогріє, поцілує,
і сьвітами повандрує.

Тихий сон по горах ходить,
за рученьку щастє водить...

Метеор.

Ось блиснув метеор і згас,
як у життю щасливий час.

І на всесвітнім цвинтарі
лягли десь останки зорі.

Так розпадають ся сьвіти,
живуть і гинуть без мети.

І всі вони — один цвинтар,
а творець їх — старий гробар:

усе по radoщах марних
гребе у безвістях сумних...

Смерть.

Горить понад горами місяць, як жар,
летять полонинами тіни від хмар,
імлою вкриваєть ся заспаний яр.

У сяєві ночі на кручі стрімкій
смерека лежить у могилі мягкій,
повалена громом на вічний спокій.

Посестри шумлять і поникла трава...
На зломанім пни, мов сама нежива,
куняє у думах надута сова...

Сонні мари.

Лежить на горбку стародавній цвинтар,
забутий, зарослий, у тихому сні.
Вже плач тут затих, не заходить гробар,
хрести порохнаві гниють в бурянні.

Щебечуть пташки у вишневих квітках,
берези шумлять про спокій-забуте,
лиш діти кричать на старих могилах:
„Веселе, щасливе хлопяче житє!“

Осип Маковей.

